

**«BASEL» САҚТАНДЫРУ КОМПАНИЯСЫ АҚ**  
Директорлар Кеңесімен  
**БЕКІТІЛДІ**  
«08» маусым 2023 ж. хаттама

**«BASEL» САҚТАНДЫРУ КОМПАНИЯСЫ АҚ**  
**АВТОМОБИЛЬ КӨЛІГІ ИЕЛЕРІНІҢ АЗАМАТТЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ**  
**ЖАУАПКЕРШІЛІГІН ЕРІКТІ САҚТАНДЫРУ**  
**ЕРЕЖЕЛЕРІ**

Алматы, 2023 ж.

## **МАЗМҰНЫ:**

1. Жалпы ережелер
2. Сақтандыру объектісі
3. Сақтандыру жағдайлары
4. Сақтандыруға жатпайтын жағдайлар және сақтандыруды шектеу. Сақтандырушының сақтандыру төлемінен босату негіздері
5. Сақтандыру сомасын анықтау тәртібі. Франшиза
6. Сақтандыру сыйлықақысы. Төлеу тәртібі мен мерзімі
7. Сақтандыру шартын жасасу тәртібі
8. Сақтандыру шартының әрекет ету мерзімі және орны
9. Тараптардың құқықтары мен міндеттері
10. Сақтандыру шарты әрекет еткен кезде сақтандыру тәуекелін арттыру салдары
11. Сақтандыру жағдайы орын алған кезде жасалатын әрекеттер
12. Сақтандыру төлемін жасау туралы мәселені қарау үшін қажетті құжаттар
13. Сақтандыру төлемін жасау тәртібі және ережесі
14. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асыру туралы мәселені қарауы
15. Қосарлы сақтандыру
16. Суброгация
17. Сақтандыру шартына енгізілетін өзгерістер мен толықтырулар
18. Сақтандыру шартын тоқтату ережелері
19. Тараптардың жауапкершілігі
20. Дауларды шешу тәртібі
21. Қосымша ережелер

## 1. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

- 1.1. Осы «Basel» Сақтандыру компаниясы» АҚ Көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін ерікті сақтандыру ережелері (бұдан әрі – Ережелер) Қазақстан Республикасының заңнамасына, «Basel» Сақтандыру компаниясы» АҚ (бұдан әрі – Сақтандырушы) ішкі нормативтік құжаттарына сәйкес дайындалды және сақтандыру ережелерін, Көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін ерікті сақтандыру шартын (бұдан әрі – Сақтандыру шарты) жасасу, сүйемелдеу және орындау тәртібін регламенттейді.
- 1.2. Осы Ережелерде келесі ұғымдар қолданылады:

- 1) **Көлік құралының иесі** – меншік құқығында, шаруашылық жүргізу құқығында немесе жедел басқару құқығында немесе басқа кез келген заңды негізде (мүліктік жалдау шарты, көлік құралын табыстау туралы құзыретті органның үкімі және басқа) көлік құралына ие жеке немесе заңды тұлға;
- 2) **Пайда алушы** – Шарт бойынша сақтандыру төлемін алушы болып табылатын тұлға. Егер Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерімен немесе Сақтандыру шартымен өзге жағдай көзделмесе Сақтанушы Пайда алушы болып табылады;
- 3) **Көлік құралы иесінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігі** – Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасымен белгіленген жеке және заңды тұлғалардың жоғарғы қауіп көзі ретінде көлік құралын пайдалану нәтижесінде үшінші тұлғалардың өміріне, денсаулығына және (немесе) мүлігіне келтірілген залалды өтеу міндеті;
- 4) **Жол-көлік оқиғасы (ЖКО)** – көлік құралының жолында қозғалу барысында туындаған және оның қатысуымен денсаулыққа зиян, өлімге келтірген, көлік құралын, ғимаратты, жүкті зақымдаған немесе өзге материалдық залал келтірген оқиға;
- 5) **Сақтандырылушы** – өзіне қатысты сақтандыру жасалатын тұлға;
- 6) **Сақтанушы** – Шарт жасасқан әрекетке қабілетті жеке немесе заңды тұлға. Егер Шартпен өзге жағдай көзделмесе Сақтанушы бір уақытта Сақтандырылушы болып табылады.
- 7) **Сақтандыру мүддесі** – Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) тәуекелдердің алдын алудағы және сақтандыру жағдайы орын алмауға бағытталған мүліктік мүддесі;
- 8) **Сақтандыру жағдайы** – Сақтандыру шарты сақтандыру төлемін жасауды көздейтін оқиға.

Сақтандыру жағдайы ретінде қаралатын оқиға барлық төменде аталған белгілерге (Жинақтаушы сақтандыру шарты бойынша көзделуі мүмкін оқиғалардан басқа) ие болуы тиіс:

- ✓ оқиғаның басталу ықтималдығы мен кездейсоқтығы;
- ✓ оқиғаның басталуының нақты уақытына немесе орнына, сондай-ақ оқиғаның басталуы нәтижесіндегі залалдар мөлшеріне қатысты болжамсыздығы;
- ✓ оқиға Сақтандыру шартының әрекет ету шегінде сөзсіз және объективті түрде болуға тиіс деген қауіптің жоқтығы, бұл туралы Тараптар немесе, ең болмағанда, Сақтанушы көрінеу білген немесе алдын ала хабардар болған;
- ✓ оқиғаның басталуы Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) мүліктік мүддесі үшін теріс, тиімсіз экономикалық салдарға ие;

- ✓ оқиғаның басталуы Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) ерік білдіруімен және (немесе) пиғылымен байланысты емес және пайда алу және (немесе) ұтыс алу (алыпсатарлық тәуекел) мақсатын көздемейді.
- 9) **көлік құралы (КҚ)** – жол жүрісі қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі уәкілетті органның бөлімшелерінде тіркелген (мемлекеттік тіркелуге жататын) көлік;
  - 10) **өзге де көлік құралы** – жол жүру қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі уәкілетті органның бөлімшелерінде тіркеуге жатпайтын көлік, оған мыналар жатады: тракторлар, олардың базасында дайындалған арнайы автомобильдер мен тракторларды, өздігінен жүретін шассилер мен механизмдерді, жабық аумақтарда технологиялық көлік ретінде пайдаланылатын тіркемелерді қоса алғанда;
  - 11) **үшінші тұлға** – Сақтандыру шарты бойынша тарап болып табылмайтын және Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасына сәйкес Сақтандырылушы КҚ-ны жоғары қауіптілік көзі ретінде пайдалану кезінде зиян келтірілген кезде туындайтын міндеттемелер бойынша жәбірленуші деп танылатын тұлға. Бұл ретте үшінші тұлғалар деп өміріне, денсаулығына және/немесе мүлкіне зиян келтірілген жеке тұлғалар, сондай-ақ сақтандыру жағдайы деп танылған және Сақтандыру шартында көзделген оқиғаның басталуы нәтижесінде мүлкіне зиян келтірілген заңды тұлғалар түсініледі. Үшінші тұлғаларға еңбек шарты немесе азаматтық-құқықтық сипаттағы шарт негізінде еңбек (қызметтік, лауазымдық) міндеттерін орындайтын Сақтанушының (сақтандырылушының) қызметкерлері және осы міндеттерді орындау кезінде оларға келтірілген зиян жатпайды.
- 1.3. Сақтандыру Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына сәйкес Сақтандырушы мен Сақтанушы арасында жасалатын Сақтандыру шарты негізінде жүзеге асырылады.
  - 1.4. Егер Сақтандыру шартында өзге жағдай көзделмесе, осы Сақтандыру ережелеріне сәйкес жасалған Сақтандыру шарты бойынша келесі КҚ иелерінің жауапкершілігі сақтандырылуы мүмкін:
    - ✓ жеңіл және жүк автокөліктері;
    - ✓ автобустар, трамвайлар, троллейбустар, шағын автобустар;
    - ✓ мотоциклдер, мотороллерлер, мопедтер;
    - ✓ тіркемелер, жартылай тіркемелер;
    - ✓ арнайы автотехника;
    - ✓ тракторлар, комбайндар және басқа да ауыл шаруашылығының машиналары;
    - ✓ шынжыр табанды техника.
  - 1.5. Сақтанушының (Сақтандырылушының) құқыққа қарсы мүдделері сақтандыруға жатпайды.
  - 1.6. Сақтандыру шартын жасасу кезінде тараптар осы Сақтандыру ережесінің жекелеген ережелерін өзгерте (алып тастау) алады және/немесе Сақтандыру шартын Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына қайшы келмейтін өзге де ережелермен толықтыра алады.

## 2. САҚТАНДЫРУ ОБЪЕКТІСІ

- 2.1. Сақтанушының (Сақтандырылушының) Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасында белгіленген тәртіппен КҚ пайдалану кезінде үшінші тұлғалардың өміріне, денсаулығына және/немесе мүлкіне келтірілген зиянды өтеу міндетіне байланысты мүліктік мүдделері сақтандыру объектісі болып табылады.

### **3. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫ**

- 3.1. Көлік құралының жолда жүруі процесінде және оның қатысуымен орын алған жол-көлік оқиғасы нәтижесінде туындаған адамның денсаулығына зиян келтіруге, өліміне, көлік құралдарының, құрылыстардың, жүктердің бүлінуіне не өзге де материалдық залалға әкеп соққан оқиға кезінде жәбірленуші деп танылған адамдардың өміріне, денсаулығына және/немесе мүлкіне келтірілген зиянды өтеу бойынша Сақтанушының (Сақтандырылушының) азаматтық-құқықтық жауапкершілігінің басталу дерегі сақтандыру жағдайы болып табылады.
- 3.2. Сақтандыру жағдайының басталуы Сақтандырылушыны келтірілген зиянды өтеуге міндеттейтін заңды күшіне енген сот шешімімен немесе Сақтанушының (Сақтандырылушының) зиян келтіргені үшін Сақтандырушының жазбаша келісімімен Сақтандырылушының жауапкершілігін ерікті түрде тану арқылы расталады. Тараптардың келісімі бойынша Сақтандыру шартында сақтандыру жағдайының басталғанын растау тек сот шешімі бойынша айқындалуы мүмкін.
- 3.3. Сақтандыру шарты бір немесе төменде аталған сақтандыру тәуекелдерінің жиынтығына қатысты жасалуы мүмкін:
  - 1) КҚ пайдалану нәтижесінде үшінші тұлғалардың өмірі мен денсаулығына зиян келтіру;
  - 2) КҚ пайдалану нәтижесінде үшінші тұлғалардың мүлкіне зиян келтіру.

### **4. САҚТАНДЫРУҒА ЖАТПАЙТЫН ЖАҒДАЙЛАР ЖӘНЕ САҚТАНДЫРУДЫ ШЕКТЕУ. САҚТАНДЫРУШЫНЫ САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІНЕН БОСАТУ НЕГІЗДЕРІ**

- 4.1. Келесілернің салдарынан үшінші тұлғалардың өміріне, денсаулығына және (немесе) мүлігіне залал келтіру сақтандыру жағдайы болып табылмайды:
  - 1) табиғи апаттар;
  - 2) кез келген әскери іс-қимылдар немесе әскери іс-шаралар және олардың салдарлары (азаматтық соғыс, революция, көтеріліс, бүлік, билікті басып алу немесе тартып алу, тұтқындау, азаматтық толқулар, жаппай тәртіпсіздіктер, ереуілдер, локауттар және олардың салдарлары);
  - 3) террористік актілер
- 4.2. Егер Сақтандыру шартымен өзге жағдай көзделмесе, келесілернің салдарынан үшінші тұлғаларға залал келтіру сақтандыру жағдайы деп танылмайды:
  - 1) қозғалыста болмаған КҚ, сондай-ақ автомобиль көлігін өртеу нәтижесінде оның жануы;
  - 2) КҚ жарылысы немесе жару;
  - 3) КҚ дөңгелектерінің астынан заттардың атылуы ;
  - 4) КҚ тиеу немесе түсіру;
  - 5) КҚ Сақтандырушының жазбаша келісімінсіз спорттық немесе оқу мақсаттарында, жарыстарда, сынақтарда пайдалану;
  - 6) қоршаған ортаның ластануы;
  - 7) тұлға тергеу, анықтау органдары немесе сот шешімімен жәбірленуші деп танылмаған ЖКО;
  - 8) Сақтандыру шарты бойынша сақтандыру қорғанысы әрекет еткен кезде немесе сақтандыру қорғанысының аумағынан тыс болған оқиғалар;
  - 9) Сақтанушының немесе Сақтандырылушының автомобиль көлігін алкогольден, уытқұмарлықтан немесе есірткіден мас күйінде немесе автомобиль көлігін басқару кезінде қолданылуына қарсы көрсетілімі бар дәрі-дәрмектік препараттардың әсерімен басқаруы;

- 10) ЖКО болған сәтте КҚ басқарған тұлғаның оны басқару құқығы болмаған жағдайларда;
  - 11) КҚ Сақтандыру шартында көрсетілмеген тұлғаның басқаруы;
  - 12) Сақтанушы (Сақтандырылушы) білген немесе білуге тиіс КҚ техникалық ақаулықтары;
  - 13) КҚ оның техникалық мақсатына тән емес мақсаттарда пайдалану;
  - 14) Сақтанушының (Сақтандырылушының) – заңды тұлға қызметкерінің КҚ қызмет уақыты мен тапсырмасынан тыс және/немесе жол парағынсыз пайдалануы;
  - 15) КҚ Сақтандырушының жазбаша келісімінсіз жалға, лизингке немесе жалға беру;
  - 16) Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес КҚ иесінің келтірілген зиян үшін жауапкершілігін болдырмайтын мән-жайлар;
  - 17) жәбірленушінің қасақана іс-әрекеттері;
  - 18) Сақтанушының немесе Сақтандырылушының қасақана іс-әрекеттері, сондай-ақ Сақтанушының немесе Сақтандырылушының кінәсі болмаған кезде жәбірленушінің өрескел абайсыздығы нәтижесінде;
  - 19) Сақтанушы немесе Сақтандырылушы тұлға КҚ пайдалану ережелерін бұзса, оның ішінде белгіленген тәртіпте техникалық байқаудан өтпеген техникалық ақауы бар КҚ пайдалану, сондай-ақ өрт қауіпсіздігі ережелерін, өрт қауіпті және жарылыс қауіпті заттар мен заттарды тасымалдау және сақтау ережелерін, жүктерді тасымалдау кезіндегі қауіпсіздік талаптарын бұзса (жол қозғалысы ережелеріне сәйкес).
- 4.3. Сақтандыру төлемі келесі жағдайларда жасалмайды:
- 1) Егер КҚ басқарған адам ЖКО орнынан бой тасалап кетсе;
  - 2) Егер КҚ басқарған және психикаға белсенді әсер ететін заттарды пайдалану дерегін және мас күйін анықтау үшін куәландыруға жіберілген адам дәлелсіз себептермен мұндай куәландырудан өтпесе.
- 4.4. Сақтандырушы сол сияқты келесі үшін сақтандыру төлемін жасамайды:
- 1) Сақтандыру шартында белгіленген сақтандыру сомасының мөлшерінен (Сақтандырушы жауапкершілігінің лимитінен) асатын залал;
  - 2) моральдық залал және жанама шығындар (жіберіп алған пайда, тауар түрін жоғалту және т.б.), сондай-ақ шарттық міндеттемелерді орындамағаны/тиісінше орындамағаны үшін;
  - 3) сақтандыру жағдайына және оны кез келген уәкілетті органдарда дәлелдеуге байланысты істерді жүргізуге арналған шығыстар (мемлекеттік баждар, ксерокөшірмелерге арналған шығыстар, нотариалды куәландыру, сараптама, адвокаттың, өкілдің, аудармашының қызметтеріне ақы төлеу);
  - 4) бұл шығыстар Сақтандырушының өтеуіне жататын залалдарды болғызбау немесе азайту мақсатында жүзеге асырылған жағдайларды қоспағанда, сот, сараптама шығындары;
  - 5) Сақтанушының (Сақтандырылушының) КҚ келтірілген зиян, сондай-ақ Сақтандырушының (Сақтандырылушының) КҚ үшінші тұлғалардың мүлкіне (жүктеріне) келтірілген зиян.
- 4.5. Сақтандырушы Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) сақтандыру төлемін толық немесе ішінара жасаудан бас тартуға құқылы, егер сақтандыру жағдайы келесілернің салдарынан орын алса:
- 1) қажетті қорғаныс және аса қажеттілік жағдайында жасалған іс-әрекеттерді қоспағанда, Сақтанушының, Сақтандырылушының және (немесе) Пайда алушының сақтандыру жағдайының туындауына бағытталған не оның басталуына ықпал ететін қасақана іс-әрекеттері;

- 2) Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде белгіленген тәртіппен сақтандыру жағдайымен себептік байланыста болатын қасақана қылмыстық немесе әкімшілік құқық бұзушылықтар деп танылған Сақтанушының, Сақтандырылушының және (немесе) Пайда алушының іс-әрекеттері.
- 4.6. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жасаудан бас тарту үшін келесі аталғандар негіз бола алады:
- 1) Сақтанушының (Сақтандырылушының) Сақтандырушыға сақтандыру объектісі, сақтандыру тәуекелі, сақтандыру жағдайы және оның салдары туралы көрінеу жалған мәліметтерді хабарлауы;
  - 2) Сақтанушының (Сақтандырылушының) Сақтандыру шартында белгіленген міндеттемелер мен талаптарды орындамауы;
  - 3) Сақтандыру жағдайының белгілері бар және (немесе) салдары Сақтандыру шартында белгіленген тәртіппен және мерзімдерде сақтандыру жағдайының басталуы мүмкін оқиғаның басталғаны туралы Сақтандырушыны хабардар етпеу немесе уақтылы хабардар етпеу;
  - 4) Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталу мән-жайларын тергеп-тексеруге және оған келтірілген залалдың мөлшерін анықтауға кедергі келтіру болып табылады;
  - 5) Сақтанушының (Сақтандырылушының) сақтандыру жағдайынан болатын шығындарды азайту жөнінде шараларды қасақана қолданбауы;
  - 6) Сақтандыру шарты бойынша сақтандыру қорғанысының әрекет ету кезеңінен тыс сақтандыру жағдайының басталуы;
  - 7) егер Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) залал келтіруге кінәлі тұлғадан тиісті өтемді алса;
  - 8) егер сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтандыру шарты күшіне енбесе;
  - 9) Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) осы Ережелердің 12-тарауында көрсетілген сақтандыру жағдайының басталу дерегін растайтын құжаттарды ұсынбаған жағдайда;
  - 10) Сақтанушының сақтандыру жағдайының басталуына жауапты тұлғаға өзінің талап қою құқығынан бас тартуы, сондай-ақ Сақтандырушыға талап қою құқығының ауысуы үшін қажетті құжаттарды Сақтандырушыға беруден бас тартуы.
- 4.7. Сақтандырушы Сақтанушының (Сақтандырылушының) шығындарды азайту үшін ақылға қонымды және қолжетімді шараларды қасақана қабылдамауы салдарынан туындаған шығындар бөлігінде сақтандыру төлемін жасаудан босатылады.
- 4.8. Сақтандыру шартында сақтандыру жағдайларынан өзге де ерекшеліктер, сақтандырудың шектеулері және (немесе) сақтандырушыны осы тарауда аталғандардан басқа сақтандыру төлемінен босату негіздері белгіленуі мүмкін.

## **5. САҚТАНДЫРУ СОМАСЫН АНЫҚТАУ ТӘРТІБІ. ФРАНШИЗА**

- 5.1. Сақтандыру сомасы – сақтандыру объектісі сақтандырылған және сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтандырушының жауапкершілігінің шекті көлемін білдіретін ақша сомасы.
- 5.2. Сақтандыру сомасы тараптардың келісімі бойынша Сақтандыру шартында белгіленеді.
- 5.3. Сақтандыру шартында Сақтандырушы жауапкершілігінің лимиттері белгіленуі мүмкін:
  - 1) Үшінші тұлғалардың өміріне және денсаулығына келтірілген зиян;
  - 2) Үшінші тұлғалардың мүлгіне келтірілген зиян;
  - 3) Әр сақтандыру жағдайына қатысты;

- 4) Әрбір жәбірленушіге қатысты;
  - 5) Жауапкершілік шегінің өзге түрлері.
- 5.4. Франшиза – сақтандыру ережелерімен көзделген Сақтандырушыны белгілі бір мөлшерден аспайтын залалды өтеуден босату.
  - 5.5. Шартты франшиза кезінде Сақтандырушы франшизаның белгіленген мөлшерінен аспайтын залалды өтеуден босатылады, бірақ егер оның мөлшері осы сомадан көп болса, залалды толық өтеуге тиіс. Шартсыз франшиза кезінде залал барлық жағдайларда белгіленген сома шегеріле отырып өтеледі.
  - 5.6. Қолданылатын франшизаның түрі мен мөлшері Сақтандыру шартымен белгіленеді.

## **6. САҚТАНДЫРУ СЫЙЛЫҚАҚЫСЫ. ТӨЛЕУ ТӘРТІБІ ЖӘНЕ МЕРЗІМІ**

- 6.1. Сақтандыру сыйлықақысы – Сақтанушы Сақтандырушыға соңғысының шартта айқындалған сақтандыру төлемін жүргізу міндеттемесін қабылдағаны үшін Сақтандыру шартымен белгіленген мөлшерде төлеуге міндетті ақша сомасын білдіреді.
- 6.2. Шарт бойынша төленуге тиісті сақтандыру сыйлықақысының мөлшері сақтандыру объектісі мен сақтандыру тәуекелінің сипатын ескере отырып, сақтандыру сомасының бірлігінен алынатын сақтандыру сыйлықақысының мөлшерлемесін айқындайтын сақтандыру тарифтеріне сәйкес есептеледі.
- 6.3. Сақтандыру сыйлықақысы Сақтанушымен Қазақстан Республикасының валютасында төленеді.
- 6.4. Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасымен көзделген жағдайларда сақтандыру сыйлықақысы шетел валютасында (валюталық баламада) төленуі мүмкін.
- 6.5. Сақтандыру сыйлықақысы біржолғы немесе бөліп-бөліп, қолма-қол ақшасыз төлеммен немесе қолма-қол ақшамен (Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарын сақтай отырып) төленеді.
- 6.6. Сақтандыру сыйлықақысын төлеу тәртібі мен мерзімі Сақтандыру шартымен белгіленеді.
- 6.7. Егер Сақтандыру шартымен өзге жағдай айтылмаса, Шарт 1 (бір) жылдан аспайтын мерзімге жасалуы мүмкін, ал сақтандыру сыйлықақысы толық емес ай толық деп есептелетін жылдық сыйлықақысының келесі мөлшерінде белгіленеді:

Сақтандыру қорғанысының әрекет ету мерзімі	Сақтандыру сыйлықақысының жылдық сақтандыру сыйлықақысынан % мөлшері
1 ай және одан артық	20
2 ай	30
3 ай	40
4 ай	50
5 ай	60
6 ай	70
7 ай	75
8 ай	80
9 ай	85
10 ай	90
11 ай	95



## **7. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫН ЖАСАСУ ТӘРТІБІ**

- 7.1. Сақтандыру шарты Сақтанушының өтініші негізінде жасалады.
- 7.2. Сақтандыру шартын жасасуға арналған өтініштің нысанын (бұдан әрі бірлесіп немесе жеке-жеке – Өтініш) Сақтандырушы белгілейді.
- 7.3. Қағаз нысанда жасалған Сақтандыру шарттары бойынша Сақтанушы қол қойған өтініш Сақтандырушының Сақтандыру шартының ажырамас бөлігі болып табылады.
- 7.4. Электрондық нысанда жасалған Сақтандыру шарттары бойынша өтініш сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтанушы берген ақпараттың тізбесін білдіреді, бұл ретте өтінішке қол қою Сақтандырушы айқындаған тәсілмен жүзеге асырылады.
- 7.5. Сақтандыру шарты Сақтандырушы сақтандыру тәуекелін бағалағаннан кейін және тараптар арасында Сақтандыру шартының барлық елеулі талаптары бойынша келісімге қол жеткізгеннен кейін Сақтандыру шартын жасау немесе Сақтанушыны осы Ережеге қосу және оған сақтандыру полисін беру жолымен қағаз немесе электрондық нысанда жасалады.
- 7.6. Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтанушы Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталу ықтималдығын және оның басталуынан болуы мүмкін шығындардың мөлшерін анықтау үшін елеулі мәні бар барлық белгілі мән-жайларды хабарлауға міндетті, егер бұл мән-жайлар Сақтандырушыға белгілі болмаса және белгілі болмауға тиіс болса.
- 7.7. Сақтандыру шартын жасасу үшін Сақтандырушы Сақтанушыдан сақтандыру тәуекелін сипаттайтын қосымша құжаттарды (мәліметтерді) талап етуі мүмкін.
- 7.8. Сақтандыру шартына өзгерістер мен толықтырулар енгізу Сақтанушының өтінішін сақтандыру шартын жасасудың тиісті нысаны негізінде, Сақтандырушының Сақтандыру шартына қосымша келісімді ресімдеуі жолымен жүргізіледі. Егер сақтандыру полисін беру арқылы сақтандыру ресімделсе, онда өзгерістер мен толықтырулар енгізілген кезде сақтандыру полисі мерзімінен бұрын тоқтатылуға және жаңасын ресімдеуге жатады.
- 7.9. Егер Сақтандыру шартын жасасқаннан кейін Сақтанушы Сақтандыру шартын жасасу мақсатында Сақтандырушыға сақтандыру тәуекелін бағалау және Сақтандырушының сақтандыру шартын жасасу туралы шешім қабылдауы үшін елеулі маңызы бар мән-жайлар туралы көрінеу жалған мәліметтерді хабарлағаны анықталса, Сақтандырушы Сақтандыру шартын жарамсыз деп тануды талап етуге құқылы.
- 7.10. Егер Сақтандыру шартында Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде көзделгендермен салыстырғанда Сақтанушының жағдайын нашарлататын талаптар қамтылса, осы заңнамалық актілерде белгіленген ережелер қолданылады.
- 7.11. Қағаз нысанда ресімделген Сақтандыру шарты жоғалған жағдайда Сақтандырушы Сақтанушының жазбаша өтініші негізінде Сақтандыру шартының телнұсқасын береді. Сақтанушының сұратуы бойынша электрондық нысанда ресімделген Сақтандыру шарты Сақтанушыға Сақтандыру шартын жасасқан кезде ол көрсеткен Сақтанушының электрондық пошта мекенжайына қайта жіберілуі мүмкін.
- 7.12. Сақтандырушы Сақтанушыдан Сақтандыру шартының телнұсқасын дайындауға жұмсалған шығыстарды өндіріп алуға құқылы, бұл ретте өтелетін шығыстардың жалпы сомасы Сақтандыру шартында айқындалады.

## **8. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫНЫҢ ӘРЕКЕТ ЕТУ МЕРЗІМІ ЖӘНЕ ОРНЫ**

- 8.1. Сақтандыру аумағы Сақтандыру шартында аталған аумақ болып табылады.
- 8.2. Сақтандыру шарты бір жылға, сол сияқты тараптардың келісімімен Сақтанушының мәлімдеген өзге мерзіміне жасалуы мүмкін.
- 8.3. Егер Шартпен өзге жағдай көзделмесе, Шарт Сақтанушы сақтандыру сыйлықақысын төлеген кезден бастап, ал оны бөліп төлеген кезде – бірінші сақтандыру жарнасын төлеген кезден бастап күшіне енеді және тараптар үшін міндетті болады.
- 8.4. Егер Шартпен өзге жағдай көзделмесе, жасалған Шарттың әрекет ету мерзімі онда аталған сақтандыру мерзіміне сәйкес келеді.
- 8.5. Егер Шартпен өзге жағдай көзделмесе, сақтандыру қорғанысы Сақтанушыдан сақтандыру сыйлықақысы Сақтандырушының банктік шотына немесе кассасына келіп түскен күннен кейінгі күннің 00 сағатынан, ал оны бөліп төлеу кезінде – бірінші сақтандыру жарнасынан басталады.
- 8.6. Сақтандырушы алдын ала сақтандыру қорғанысын ұсынған жағдайда, Сақтанушы Сақтандырушы көрсеткен мерзімде сақтандыру сыйлықақысын төлеген жағдайда, Сақтандыру шарты осындай қорғауды ұсыну туралы оның жазбаша растамасында көрсетілген күннен бастап күшіне енеді.
- 8.7. Сақтандырушы Шарт бойынша сақтандыру қорғанысының қолданылуы басталғанға дейін орын алған сақтандыру жағдайының нәтижесінде Сақтанушыға келтірілген залалды өтемейді.
- 8.8. Сақтандыру қорғанысының қолданылу кезеңі Шартта көрсетілген мерзімде аяқталады.

## **9. ТАРАПТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ**

### **9.1. Сақтандырушы құқылы:**

- 1) сақтандырудың қолданылу мерзімі ішінде сақтандыру тәуекелінің жай-күйін, оның сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтанушы ұсынған мәліметтерге сәйкестігін тексеруге;
- 2) шығындар мөлшерін азайту жөніндегі іс-шараларға қатысуға. Бұл ретте Сақтандырушының осы іс-шараларға қатысуы оқиғаны сақтандыру жағдайы деп тануды растау болып табылмайды;
- 3) мүлікті қарап-тексеруді және келтірілген нұқсанның мөлшерін айқындау жөніндегі іс-әрекеттерді қоса алғанда, сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның себептері мен мән-жайларын дербес анықтауға;
- 4) өз құзыретіне қарай тиісті мемлекеттік органдар мен ұйымдардан сақтандыру жағдайының басталу дерегін және келтірілген залалдың мөлшерін растайтын құжаттарды сұратуға;
- 5) Сақтанушыдан (Сақтандырылушыдан) осы Ережелердің 12-тарауында көрсетілген сақтандыру жағдайының дерегін, оның туындау себептері мен мән-жайларын, келтірілген залалдың мөлшерін анықтау үшін қажетті құжаттарды талап етуге құқылы;
- 6) Сақтандыру шартында көзделген тәртіппен және мерзімдерде Сақтанушыға жазбаша хабарлама жібере отырып, құзыретті органдардың деректері мен құжаттары негізінде барлық мән-жайлар анықталғанға дейін сақтандыру төлемін жасау туралы шешімді 3 (үш) айға кейінге қалдыруға;
- 7) Сақтанушыны (Сақтандырылушыны, Пайда алушыны) жазбаша хабардар ете отырып, осы Ережеде, Сақтандыру шартында және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген негіздер бойынша сақтандыру төлемін жасаудан бас тартуға немесе оның мөлшерін азайтуға не оқиғаны сақтандыру жағдайы деп танымауға;

- 8) залал келтіруге жауапты адамға кері талап қою құқығын көрсетуге;
- 9) Сақтанушы (Сақтандырылушы) осы Ережелердің және/немесе Сақтандыру шартының талаптарын бұзған жағдайда сақтандыру шартын мерзімінен бұрын тоқтатуға;
- 10) осы Ережелерде немесе Сақтандыру шартында немесе Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген басқа да әрекеттерді жасауға.

### **9.2. Сақтандырушы міндетті:**

- 1) Сақтанушыны сақтандыру талаптарымен (осы Ережелермен) таныстыруға, егер Сақтандыру шарты Сақтанушыға сақтандыру полисін бере отырып, осы Ережелерге қосылу жолымен жасалған болса, осы Ережелердің көшірмесін ұсынуға (жіберуге);
- 2) сақтандыру құпиясын қамтамасыз етуге;
- 3) сақтандыру жағдайы басталған кезде осы Ережелерде және Сақтандыру шартында белгіленген мөлшерде, тәртіппен және мерзімдерде сақтандыру төлемін жүргізуге;
- 4) Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) сақтандыру жағдайы кезіндегі залалдарды азайту үшін жұмсаған ақылға қонымды және орынды шығыстарын өтеуге;
- 5) Сақтанушы (Сақтандырылушы) немесе Жәбірленуші (Пайда алушы) не олардың өкілі сақтандыру төлемін жасау үшін қажетті барлық құжаттарды ұсынбаған жағдайларда, оларды жетіспейтін құжаттар туралы Сақтандыру шартында белгіленген мерзімде хабардар етуге;
- 6) қағаз нысанда ресімделген сақтандыру шарты жоғалған жағдайда, Сақтанушының өтініші негізінде оған сақтандыру шартының телнұсқасын беруге немесе Сақтанушының сұрау салуы бойынша Сақтандыру шартын жасасу кезінде өзі көрсеткен Сақтанушының электрондық поштасының мекенжайына электрондық Сақтандыру шартын қайта жіберуге;
- 7) осы Ережелерде немесе Сақтандыру шартында немесе Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген басқа да әрекеттерді жасауға.

### **9.3 Сақтанушы құқылы:**

- 1) Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтандырушының жылдық қаржылық есептілігімен танысуға, егер ол құпия ақпарат болып табылмаса;
- 2) Осы Ережемен танысуға, Сақтандырушыдан Сақтандыру шарттарын, Сақтандыру шарты бойынша өз құқықтары мен міндеттерін түсіндіруді талап етуге, осы Ереженің көшірмесін алуға;
- 3) қағаз нысанда ресімделген Сақтандыру шарты жоғалған жағдайда оның телнұсқасын алуға немесе Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтанушының көрсеткен электрондық поштасының мекенжайына электрондық сақтандыру шартын қайта алуға;
- 4) келтірілген залалдың мөлшерін бағалау үшін тәуелсіз сарапшының қызметтерін пайдалануға;
- 5) Сақтандырушының сақтандыру жағдайын тексеру барысымен танысуға;
- 6) Пайда алушының пайдасына Сақтандыру шартында белгіленген мөлшерде, тәртіппен және мерзімде сақтандыру төлемін жасауды талап етуге;
- 7) осы Ережелерде, Сақтандыру шартында және/немесе Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын тоқтатуға;
- 8) Сақтандырушының сақтандыру төлемін жасаудан бас тарту немесе оның мөлшерін азайту туралы шешіміне Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен дау айтуға;

- 9) осы Ережелерде немесе Сақтандыру шартында немесе Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген басқа да әрекеттерді жасауға.

#### **9.4. Сақтанушы міндетті:**

- 1) Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталу ықтималдығын және оның басталуынан ықтимал залалдардың мөлшерін айқындау үшін елеулі маңызы бар, өзіне белгілі барлық мән-жайлар туралы хабарлауға;
- 2) сақтандыру объектісіне қатысты басқа сақтандыру компанияларымен жасалған және жасалатын барлық Сақтандыру шарттары туралы Сақтандырушыға хабарлауға;
- 3) Сақтандыру шартында белгіленген мөлшерде, тәртіппен және мерзімде сақтандыру сыйлықақысын төлеуге;
- 4) Сақтандырушыны сақтандыру тәуекелінің жай-күйі туралы хабардар етуге;
- 5) осы Ереженің және Сақтандыру шартының талаптарын орындауға;
- 6) Сақтандырылушыны Сақтандыру шарттарымен таныстыруға. Сақтандырылушының Сақтандыру шартының талаптарын бұзуы оларды Сақтанушының өзінің бұзуы деп бағаланады;
- 7) сақтандыру жағдайының белгілері бар және (немесе) салдары сақтандыру жағдайының басталуы болуы мүмкін оқиға басталған кезде бұл туралы Сақтандырушыны хабардар етуге және осы Ережелерде және/немесе Сақтандыру шартында белгіленген тәртіппен және мерзімдерде қажетті іс-қимыл жасауға;
- 8) сақтандыру төлемі туралы шешім қабылдау үшін осы Ереженің 12-тарауына және/немесе Сақтандыру шартының талаптарына сәйкес Сақтандырушы талап ететін барлық қажетті және талап етілетін құжаттарды ұсынуға;
- 9) осындай құқықты іске асыру үшін қажетті құжаттарды беруді қоса алғанда, сақтандыру жағдайының басталуына жауапты тұлғаға талап қою құқығының Сақтандырушыға ауысуын қамтамасыз етуге;
- 10) Сақтандыру шартының талаптары және сақтандыру сыйлықақылары мен төлемдерінің мөлшері туралы құпиялылықты сақтауға;
- 11) сақтандыру жағдайынан болатын залалдарды азайту шараларын қолдануға;
- 12) егер бұл өзгерістер Сақтандыру шартының қолданылу кезеңіне сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына қатты әсер етуі мүмкін болса, Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтандырушыға хабарланған мән-жайлардағы өзіне белгілі болған елеулі өзгерістер туралы Сақтандырушыға дереу хабарлауға;
- 13) Сақтандырушы сұратқан Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарын орындау үшін қажетті барлық құжаттар мен мәліметтерді ұсынуға;
- 14) осы Ережелерде немесе Сақтандыру шартында және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген басқа да әрекеттерді жасауға.
- 15) Осы бөлімнің тараптарының құқықтары мен міндеттерінің тізбесі толық болып табылмайды, Тараптардың жекелеген міндеттері осы Ережелердің басқа бөлімдерінде көзделген және Сақтандыру шартында толықтырылуы/кеңейтілуі / қысқартылуы / өзгертілуі мүмкін.

### **10. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫ ӘРЕКЕТ ЕТКЕН КЕЗДЕ САҚТАНДЫРУ ТӘУЕКЕЛІН АРТТЫРУ САЛДАРЫ**

- 10.1. Сақтандыру шартының әрекет етуі кезінде Сақтанушы (Сақтандырылушы) дереу, бірақ өзіне белгілі болған күннен бастап 3 (үш) жұмыс күнінен кешіктірмей

Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтандырушыға хабарланған мән-жайлардағы елеулі өзгерістер туралы Сақтандырушыға жазбаша хабарлауға міндетті, егер Сақтандыру шартында өзгеше мерзім көзделмесе.

- 10.2. Кез келген жағдайда келесі өзгерістер маңызды деп танылады:
  - 1) сақтандыру аумағының өзгеруі;
  - 2) КҚ Сақтандыру шартында көрсетілмеген тұлғалардың пайдалануына, иеленуіне, билік етуіне беру;
  - 3) КҚ пайдалану, оның ішінде коммерциялық мақсаттарда пайдалану сипатының өзгеруі;
  - 4) КҚ жалға, прокатқа, лизингке, кепілге немесе өзге де ауыртпалыққа беру;
  - 5) КҚ сынақтарда, спорттық немесе оқу мақсаттарында пайдалану;
  - 6) сақтандыру жағдайының басталуына қарамастан КҚ елеулі зақымдануы немесе жойылуы;
  - 7) қосарланған сақтандырудың болуы;
  - 8) сақтандыруға берілген өтініште және Сақтандыру шартында көрсетілген мәліметтердің өзгеруі.
- 10.3. Сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына әкеп соғатын мән-жайлар туралы хабардар етілген Сақтандырушы Сақтандыру шартының талаптарын өзгертуді және сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына мөлшерлес қосымша сақтандыру сыйлықақысын төлеуді талап етуге құқылы.
- 10.4. Егер Сақтанушы немесе Сақтандырылушы Сақтандыру шартының талаптарын өзгертуге немесе қосымша сақтандыру сыйлықақысын төлеуге қарсылық білдірсе, Сақтандырушы Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасында көзделген нормаларға сәйкес Сақтандыру шартын бұзуды талап етуге құқылы.
- 10.5. Сақтанушы (Сақтандырылушы) осы тараудың 8.1-тармағында көзделген міндеттерді орындамаса, Сақтандырушы Сақтандыру шартын бұзуды және оның бұзылуынан келтірілген залалдың орнын толтыруды талап етуге құқылы.
- 10.6. Егер сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына әкеп соқтыратын мән-жайлар жойылса, Сақтандырушы Сақтандыру шартын бұзуды талап етуге құқылы емес.

## **11. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫ ОРЫН АЛҒАНДАҒЫ ӘРЕКЕТТЕР**

- 11.1. Сақтанушы (Сақтандырылушы) оған сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның орын алғаны туралы белгілі болған кезден бастап, міндетті:
  - 1) дереу, бірақ кез келген жағдайда сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның басталғаны туралы және/немесе салдарынан Сақтандырушының сақтандыру төлемі бойынша міндеттемесін орындауды туғызатын оқиға туралы белгілі болған немесе белгілі болуы тиіс болған кезден бастап 3 (үш) жұмыс күнінен кешіктірмей сақтандыру жағдайы туралы Сақтандырушыға оқиға орны, уақыты мен мән-жайы көрсетілген, хабарламаны жөнелту күнін белгілеуге мүмкіндік беретін кез келген қолжетімді әдіспен хабарлауға;
  - 2) тиісті органдарға олардың құзыретіне қарай сақтандыру жағдайының басталғаны туралы дереу хабарлау;
  - 3) Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен және мерзімдерде құзыретті органдар болған оқиғаны құжаттамалық ресімдеуге шаралар қабылдауға;
  - 4) құзыретті органның қызметкері не Сақтандырушының өкілі психикаға белсенді әсер ететін заттарды тұтыну дерегін және масаң күйде екенін анықтау үшін медициналық куәландырудан өтуге жіберген жағдайда;
  - 5) Сақтандырушының келісімінсіз өтемақы төлемеуге, сақтандыру жағдайына байланысты қойылатын талаптарды, сондай-ақ осындай талаптарды реттеу

- бойынша қандай да бір тікелей немесе жанама міндеттемелерді ішінара немесе толық қабылдамауға;
- 6) Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталу мән-жайларына байланысты және сақтандыру төлемі туралы шешім қабылдау үшін қажетті барлық құжаттар мен мәліметтерді беруге;
  - 7) қажетті құжаттарды ұсынуды қоса алғанда, Сақтандырушының сақтандыру жағдайының басталуына жауапты тұлғаға талап қою құқығын жүзеге асыруы үшін қажетті барлық іс-әрекеттерді орындауға міндетті;
  - 8) сақтандыру жағдайын болдырмау мақсатында қалыптасқан жағдайларда ақылға қонымды және қолайлы шараларды қолдануға. Тиісті шараларды қолдана отырып, Сақтанушы (Сақтандырылушы) Сақтандырушының нұсқауларын орындауы керек, егер олар оған соңғымен хабарланса.
- 11.2. Пайда алушы Сақтанушының немесе Сақтандырылушының мұны жасағанына немесе жасамағанына қарамастан, барлық жағдайларда сақтандыру жағдайының басталғаны туралы Сақтандырушыға хабарлауға құқылы.
- 11.3. Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталғаны туралы хабарламау, егер Сақтандырушының сақтандыру жағдайының басталғаны туралы уақтылы білгені дәлелденбесе немесе Сақтандырушыда бұл туралы мәліметтердің болмауы оның сақтандыру төлемін жүзеге асыру міндетіне әсер ете алмаса, оған сақтандыру төлемінен бас тарту құқығын береді.

## **12. САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІН ЖАСАУ ТУРАЛЫ МӘСЕЛЕНІ ҚАРАУ ҮШІН ҚАЖЕТТІ ҚҰЖАТТАР**

- 12.1. Сақтандыру төлемі туралы талапты Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) осы талапты негіздейтін құжаттарды қоса бере отырып, жазбаша нысанда Сақтандырушыға ұсынады.
- 12.2. Егер Сақтандыру шартында өзге жағдай көзделмесе, сақтандыру төлеміне арналған өтінішке мынадай құжаттар қоса берілуге тиіс:
- 1) Сақтандыру шартының көшірмесі (оның телнұсқасы);
  - 2) Пайда алушының залал келтірілген мүлікке мүдделілігін растайтын құжаттар;
  - 3) құзыретті органдардың сақтандыру жағдайының басталу дерегі мен мән-жайларын растайтын, сондай-ақ Сақтанушының (Сақтандырылушының) жауапкершілігін айқындауға мүмкіндік беретін құжаттар;
  - 4) КҚ басқарған тұлғаның жүргізуші куәлігінің көшірмесі, КҚ басқарған тұлғаның жол парағының көшірмесі (заңды тұлға үшін);
  - 5) сақтандыру компаниясында іс жүргізу құқығына сенімхат (заңды тұлға үшін);
  - 6) Сақтанушыға, Сақтандырылушыға және Пайда алушыға (оның өкіліне) және бенефициарлық меншік иесіне Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тиісті тексеру жүргізу үшін құжаттар;
  - 7) ЖКО қатысушыларды медициналық куәландыру көшірмесі (болған жағдайда);
  - 8) Сақтанушы (Сақтандырылушы) шығындардың алдын алу немесе азайту мақсатында жұмсаған шығындарды растаушы құжаттар (бар болса);
  - 9) жәбірленушінің өміріне, денсаулығына залал келтіру дерегі бар болған жағдайда жәбірленушінің еңбекке уақытша жарамсыздық парағының мерзімі туралы денсаулық сақтау ұйымы берген анықтама көшірмесі немесе жәбірленушіге мүгедектік тағайындалған жағдайда мамандандырылған мекеменің берген мүгедекті белгілеу туралы анықтамасы, жәбірленуші қаза болған жағдайда – қайтыс болғаны туралы куәліктің нотариалды куәландырылған көшірмесі;

- 10) Пайда алушының сақтандыру төлемін аудару үшін қажетті банктік деректемелері.
- 12.3. Сақтандырушы сақтандыру оқиғасының мәртебесі туралы шешім қабылдау үшін қажетті құжаттардың тізбесін дербес қысқартуға және Сақтандырушының пікірі бойынша осы шешімді қабылдау үшін жеткілікті құжаттармен шектелуге құқылы.
- 12.4. Құжаттардың нақты тізбесі Сақтандыру шартымен айқындалады.
- 12.5. Құжаттарды қабылдаған Сақтандырушы ұсынылған құжаттардың толық тізбесін және оларды қабылдау күнін көрсете отырып, өтініш берушіге анықтама беруге міндетті. Анықтаманың бір данасы өтініш берушіге беріледі, өтініш берушінің оны алғаны туралы белгісі бар екінші данасы Сақтандырушыда қалады. Сақтанушы (Пайда алушы) сақтандыру төлемі туралы талапты электрондық нысанда жіберген жағдайда Сақтандырушы оған осы анықтаманы электрондық нысанда бере алады.
- 12.6. Сақтанушы, Сақтандырылушы немесе Пайда алушы болып табылатын өзге тұлға сақтандыру төлемін жасау туралы мәселені қарау үшін қажетті барлық құжаттарды ұсынбаған жағдайда, Сақтандырушы өтініш берушіні жетіспейтін құжаттар туралы Сақтандыру шартында белгіленген мерзімдерде хабардар етуге міндетті.

### **13. САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМДЕРІН ЖАСАУ ТӘРТІБІ МЕН ШАРТТАРЫ**

- 13.1. Сақтандыру төлемі сақтандыру жағдайының басталуы нәтижесінде жәбірленушіге келтірілген нақты залал шегінде, бірақ франшизаны ескере отырып, Сақтандыру шартында белгіленген сақтандыру сомасынан (Сақтандырушы жауапкершілігінің лимитінен) аспайтын мөлшерде жасалады. Сақтандыру жағдайының басталуы нәтижесінде келтірілген тікелей мүліктік залал ғана өтелуге жатады.
- 13.2. Жәбірленушінің өмірі мен денсаулығына зиян келтірілген жағдайда сақтандыру төлемінің мөлшері Сақтандыру шартында айқындалған сақтандыру сомасы мен Сақтандырушы жауапкершілігінің лимиттері негізінде айқындалады. Егер Сақтандыру шартында бір жәбірленушінің өмірі мен денсаулығына зиян келтіру бойынша сақтандыру сомасы (жауапкершілік лимиті) айқындалмаса, жәбірленушіге келтірілген зиянның мөлшері Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасының талаптары негізінде белгіленеді.
- 13.3. Егер Сақтандыру шартында өзге жағдай көзделмесе, келтірілген залалдың мөлшерін Сақтандырушы немесе ол тағайындаған тәуелсіз бағалаушы (сарапшы) айқындайды.
- 13.4. Мүлкіне зиян келтірілген Пайда алушы осы мүлікті көлік оқиғасынан кейін болған күйінде сақтауға және Сақтандырушыға бүлінген мүлікті тексеруге мүмкіндік беруге міндетті.
- 13.5. Мүлік ішінара бүлінген кезде зиянның мөлшері оны қалпына келтіруге жұмсалған шығындар мөлшерінде; мүлік толық жойылған кезде – пайдалану немесе өткізу үшін жарамды қолда бар қалдықтардың құны шегеріле отырып, амортизациялық тозуды ескере отырып, сақтандыру жағдайы күніне оның нарықтық құны мөлшерінде, бірақ Сақтандыру шартында өзге жағдай көзделмесе, сақтандыру сомасының (Сақтандырушы жауапкершілігінің лимитінің) мөлшерінен аспайтын мөлшерде айқындалады. Тәуелсіз сарапшы немесе Сақтандырушы қалпына келтіру жөндеуінің орынсыздығын белгілейтін немесе қалпына келтіру жөндеуінің құны мүліктің нақты (нарықтық) құнының 80% асқан кездегі мүліктің бүлінуі (жойылуы) мүліктің толық қирауы (жойылуы) деп танылады.

- 13.6. Егер зиян бірнеше жәбірленушіге келтірілсе және залалдың жалпы мөлшері сақтандыру сомасынан асып кетсе, онда әрбір жәбірленушіге сақтандыру төлемі барлық жәбірленушілерге келтірілген залалдың жалпы мөлшеріне залал үлесіне сәйкес келетін сақтандыру сомасының үлесі мөлшерінде жасалады. Сақтандыру шартының қолданылу мерзімі ішінде басталған барлық сақтандыру жағдайлары бойынша сақтандыру төлемдерінің сомасы Сақтандыру шартында белгіленген сақтандыру сомасынан аспауға тиіс. Егер келтірілген залалдың мөлшері сақтандыру сомасынан асып кетсе, онда залалдың нақты мөлшері мен жасалған сақтандыру төлемінің арасындағы айырманы зиян келтіруге кінәлі тұлға өтеуге міндетті.
- 13.7. Егер Сақтанушының (Сақтандырылушының) жазбаша келісімімен не сот айқындаған мөлшерде Сақтанушының (Сақтандырылушының) өзі келтірілген зиянды өтесе, онда сақтандыру төлемі Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) жәбірленуші (Пайда алушы) сақтанушыға талап қоюдан және осы Ережелерде көрсетілген, сақтандыру жағдайының басталғанын және залалдардың мөлшерін растайтын құжаттарды тиісті түрде ресімдеп бас тартқан жағдайда жасалады.
- 13.8. Сақтандыру төлемі жасалғаннан кейін Сақтандырушы, Сақтандыру шартында өзге жағдай көзделмесе, жасалған сақтандыру төлемінің мөлшеріне азайтылған сақтандыру сомасы шегінде жауапты болуды жалғастырады.
- 13.9. Сақтанушының (Сақтандырылушының) шығындарды болдырмау немесе азайту мақсатында шеккен шығыстарын, мұндай шығыстар қажет болса немесе Сақтандырушының нұсқауларын орындау үшін жұмсалса, тіпті тиісті шаралар сәтсіз болса да, Сақтандырушымен өтеуге тиіс. Мұндай шығыстар нақты мөлшерде өтеледі, алайда сақтандыру төлемі мен шығыстар өтемінің жалпы сомасы Сақтандыру шартында көзделген сақтандыру сомасынан (жауапкершіліктің шекті көлемінен) аспауы үшін, сондай-ақ Сақтандырушыға осындай шығыстарды растайтын құжаттарды ұсыну шартымен өтеледі.
- 13.10. Тараптар арасында зиянның себептері мен мөлшері туралы даулар туындаған жағдайда Тараптардың әрқайсысы тәуелсіз сараптама жүргізуді талап етуге құқылы. Сараптама оны жүргізуді талап еткен тараптың есебінен жүргізіледі.
- 13.11. Егер Сақтандыру шартында өзге жағдай көзделмесе, Сақтандыру шартында өзгеше мерзім белгіленбесе, Сақтандырушы осы Ережелердің 11-тарауында регламенттелген барлық құжаттарды алғаннан кейін 15 (он бес) жұмыс күні ішінде сақтандыру төлемі туралы шешім қабылдайды.
- 13.12. Егер Сақтандыру шартында өзге жағдай көзделмесе, сақтандыру оқиғасы сақтандыру жағдайы деп танылған кезде, Сақтандыру шартында өзгеше мерзім белгіленбесе, Сақтандырушы Пайда алушыға сақтандыру төлемі туралы шешім шығарылғаннан кейін 5 (бес) жұмыс күні ішінде сақтандыру төлемін жасайды.
- 13.13. Егер Сақтандыру шартында өзге жағдай көзделмесе, сақтандыру төлемінен бас тартқан кезде Сақтандырушы шешім қабылданған күннен бастап 5 (бес) жұмыс күні ішінде бұл туралы Сақтанушыға (Пайда алушыға) бас тарту себептерінің уәжді негіздемесімен жазбаша нысанда хабарлайды, егер Сақтандыру шартында өзгеше мерзім белгіленбесе.
- 13.14. Егер тиісті құзыретті органдар қылмыстық іс қозғаса немесе сақтандыру жағдайының басталуына әкеп соққан мән-жайларға әкімшілік тергеп-тексеру басталса, қылмыстық іс бойынша заңды күші бар үкім шығарылғанға немесе тергеп-тексеру аяқталғанға дейін және Сақтандырушыға тиісті құжаттарды ұсынғанға дейін бұл туралы өтініш берушіні жазбаша хабардар ете отырып, Сақтандырушы сақтандыру төлемі туралы шешім қабылдау мерзімінің өтуін 6 (алты) айға тоқтата тұруға құқылы. Сондай-ақ мәлімделген сақтандыру оқиғасы бойынша қосымша құжаттарды және (немесе) мәліметтерді алу қажет болған



жағдайда; мәлімделген сақтандыру оқиғасының мән-жайлары туралы ақпаратқа қанық құқық қорғау органдарына және басқа да ұйымдарға жүгіну қажет болған жағдайда; сондай-ақ қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы заңнаманы сақтау мақсатында Сақтандырушы сақтандыру төлемі туралы шешім қабылдау мерзімін тоқтата тұруы мүмкін.

- 13.15. Егер сақтандыру шартында өзге жағдай көзделмесе, Сақтандырушы Сақтанушының (Сақтандырылушының) осындай Сақтандыру шартын жасағанына немесе жасамағанына қарамастан, КҚ иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыру шеңберінде жәбірленушіге (Пайда алушыға) төленуге жататын сомаларды шегере отырып, сақтандыру төлемін жасайды.
- 13.16. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жасаудан бас тартуына Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен шағым жасалуы мүмкін.

#### **14. САҚТАНДЫРУШЫНЫҢ САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТУРАЛЫ МӘСЕЛЕНІ ҚАРАУЫ**

- 14.1. Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) сақтандыру жағдайының басталу фактісін және келтірілген залалдың мөлшерін растау үшін ұсынған құжаттарды қарау нәтижелері бойынша Сақтандырушы мынадай әрекеттердің бірін жүзеге асырады:
- 1) сақтандыру төлемін жүзеге асырады.
  - 2) сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартады
  - 3) сақтандыру төлемін жүзеге асыру мүмкін еместігі немесе жүзеге асырудан бас тарту туралы шешім қабылдайды.
- 14.2. Сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асырады немесе осы Ережелерде көрсетілген шарттарда тәртіппен сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартады.
- 14.3. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асырудың мүмкін еместігі немесе жүзеге асырудан бас тарту туралы шешімі, егер ұсынылған құжаттардан болған оқиғаның мән-жайын, осындай оқиғаның басталуы нәтижесінде келтірілген залалдың мөлшерін, Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) өз міндеттемелерін орындауын анықтау мүмкін болмаған жағдайда қабылданады.
- 14.4. Өз кезегінде Сақтандырушының шешімінде көрсетілген мән-жайларды анықтау мүмкін еместігі Сақтандырушыға сақтандыру Ережелерінің нормаларын, Сақтандыру шартының талаптарын/осы Ережелерге қосымшаларды ескере отырып, сақтандыру төлемін жүзеге асыру немесе жүзеге асырудан бас тарту туралы шешім қабылдауға мүмкіндік бермейді.
- 14.5. Бұл жағдайда Сақтандырушы өз шешімінде болған оқиғаның нақты қандай мән-жайларын және/немесе осындай оқиғаның басталуы нәтижесінде келтірілген залалдың мөлшерін, Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) өз міндеттемелерін орындау фактілерін белгілеуге болмайды және Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) қандай іс-әрекеттер жасауы тиіс екенін көрсетуге тиіс.
- 14.6. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асыру мүмкін еместігі немесе жүзеге асырудан бас тарту туралы шешімі Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) құжаттар топтамасын ұсынған күннен бастап 5 (бес) жұмыс күні ішінде жазбаша түрде ресімделеді.

## **15. ҚОСАРЛЫ САҚТАНДЫРУ**

- 15.1. Қосарланған (көпше) сақтандыру – бір объектіні бірнеше Сақтандырушыда әрқайсысымен дербес шарттар бойынша сақтандыру.
- 15.2. Қосарланған сақтандыру кезінде әрбір Сақтандырушы Сақтанушының алдында онымен жасалған Сақтандыру шарты шегінде жауапты болады, алайда Пайда алушы барлық Сақтандырушылардан алған сақтандыру төлемдерінің жалпы сомасы нақты нұқсаннан аспауға тиіс.
- 15.3. Бұл ретте Пайда алушы кез келген Сақтандырушыдан онымен жасалған шартта көзделген сақтандыру сомасы көлемінде сақтандыру төлемін алуға құқылы. Егер алынған сақтандыру төлемі нақты залалды өтемесе, Сақтанушы жетіспейтін соманы басқа Сақтандырушыдан алуға құқылы.
- 15.4. Келтірілген залалды басқа Сақтандырушылар өтегендіктен сақтандыру төлемінен толық немесе ішінара босатылған Сақтандырушы Сақтанушыға келтірілген шығыстарды шегере отырып, сақтандыру сыйлықақыларының тиісті бөлігін қайтаруға міндетті.
- 15.5. Қосарланған сақтандыру кезінде сақтандыру жағдайы басталғаннан кейін Сақтанушы Сақтандырушыға өзге Сақтандырушыларда сақтандыру төлемі мәселесін реттеуге қатысты барлық мәліметтерді, оның ішінде өзге Сақтандырушылардан алынған сақтандыру төлемінің мөлшері туралы мәліметтерді беруге міндетті.
- 15.6. Қосарланған сақтандыру кезінде Сақтандырушы басқа Сақтандырушылармен бірлесіп сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның себептері мен мән-жайларын анықтауға, сақтандыру жағдайының нәтижесінде келтірілген залалдардың мөлшерін айқындауға құқылы.

## **16. СУБРОГАЦИЯ**

- 16.1. Сақтандыру төлемін жүзеге асырған Сақтандырушыға төленген сома шегінде Сақтанушының (Сақтандырылушының) сақтандыру нәтижесінде өтелген залалдар үшін жауапты тұлғаға талап ету құқығы өтеді.
- 16.2. Сақтанушы (Сақтандырылушы) сақтандыру төлемін алған кезде Сақтандырушыға өзінде бар барлық құжаттар мен дәлелдемелерді беруге және оған Сақтандырушының өзіне өткен талап ету құқығын жүзеге асыруы үшін қажетті барлық мәліметтерді хабарлауға міндетті.
- 16.3. Егер Сақтанушы (Сақтандырылушы) Сақтандырушы өтеген шығындар үшін жауапты тұлғаға өзінің талап ету құқығынан бас тартса немесе Сақтанушының (Сақтандырылушының) кінәсінен осы құқықты жүзеге асыру мүмкін болмаса, Сақтандырушы сақтандыру төлемін толық немесе тиісті бөлігін жасаудан босатылады және артық төленген соманы қайтаруды талап етуге құқылы.

## **17. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫНДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР МЕН ТОЛЫҚТЫРУЛАР**

- 17.1. Сақтандыру шартына өзгерістер мен толықтырулар енгізу тараптардың өзара келісімімен, Тараптардың бірімен жазбаша мәлімдеме (хабарлама) беру негізінде жасалады.
- 17.2. Шарт талаптарына өзгерістер енгізу жағдайлары:
  - сақтандыру объектісін өзгерту;
  - сақтандыру шартын жасасу кезінде берілген мәліметтерді өзгерту;
  - сақтандыру қорғаудың қолданылу мерзімін өзгерту;
  - Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес өзге де жағдайлар.
- 17.3. Осы Ережелерге сәйкес жасалатын Сақтандыру шартына жасалатын өзгерістер мен толықтырулар Сақтандыру шартына қосымша келісім жасау және оған қол қою жолымен рәсімделеді.

- 17.4. Сақтандыру шартына жасалатын барлық өзгерістер мен толықтырулар олар жазбаша түрде рәсімделгенде және екі Тараптың да уәкілетті өкілдері қосымша келісімге қол қойған кезде заңды күшке ие болады.

## **18. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫН ТОҚТАТУ ЕРЕЖЕЛЕРІ**

- 18.1. Міндеттемелерді тоқтатудың жалпы негіздерінен, сонымен қатар Қазақстан Республикасының заңнамасымен көзделген Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын тоқтату негіздерден басқа кезде Сақтандыру шарты келесі жағдайларда мерзімінен бұрын тоқтатылады:
- 1) Сақтандырушымен бірінші орын алған сақтандыру жағдайы бойынша сақтандыру төлемі жасалса. Егер бұл Сақтандыру шартымен тікелей айтылмаса, ол Сақтандырушы Сақтандыру шарты бойынша сақтандыру сомасының мөлшерінде сақтандыру төлемін (сақтандыру төлемдерін) жасаған кезде өз әрекетін тоқтатады;
  - 2) Сақтанушымен сақтандыру сыйлықақысын бөліп төлеген жағдайда кезекті сақтандыру жарнасын төлемеген кезде;
  - 3) Сақтандыру шартының әрекет ету мерзімі тоқтатылса;
  - 4) Сақтанушының бастамасымен Сақтандыру шартынан бас тартылса;
  - 5) Сақтандырушының бастамасымен Сақтандыру шартынан бас тартылса;
  - 6) Қазақстан Республикасының заңнамасында немесе сақтандыру шартында белгіленген жағдайларда.
- 18.2. Көрсетілген жағдайларда Сақтандыру шарты Сақтандыру шартын тоқтату үшін негіз ретінде көзделген мән-жайлар туындаған кезден бастап тоқтатылған болып есептеледі, бұл туралы мүдделі Тарап екінші Тарапты дереу хабардар етуге тиіс. Сақтанушы осы тармақта көзделген бұзу негіздері бойынша растайтын құжаттарды ұсынуға міндетті.
- 18.3. Осы Ережелердің 18.1-тармағының 1) – 4) тармақшаларында аталған негіздер бойынша Сақтандыру шартын тоқтатқан жағдайда Сақтандырушыға төленген сақтандыру сыйлықақылары қайтарылуға жатпайды, егер Сақтандыру шартында өзге жағдай көзделмесе.
- 18.4. Осы Ережелердің 18.1-тармағының 5) – 6) тармақшаларында аталған негіздер бойынша Сақтандыру шартын тоқтатқан жағдайда Сақтандырушыға төленген сақтандыру сыйлықақылары қайтарылуға жатады: мөлшері жалпы сақтандыру сыйлықақысының сомасынан 30 % құрайтын, істі жүргізу үшін жұмсалған шығындарды шегеруден кейін, сақтандырудың өтпеген мерзімі үшін сақтандыру сыйлықақысының бір бөлігі Сақтандырушыға Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын бұзу туралы өтініші берген күннен бастап 30 күнтізбелік күн ішінде, егер Сақтандыру шартымен немесе Қазақстан Республикасының заңнамасымен өзге жағдай көзделмесе.
- 18.5. Сақтанушы-жеке тұлға Сақтандыру шарты жасалған күннен бастап күнтізбелік он төрт күн ішінде Сақтандыру шартынан бас тартқан кезде Сақтандырушы алынған сақтандыру сыйлықақысын (сақтандыру жарналарын) сақтандыру сыйлықақысының (сақтандыру жарналарының) бір бөлігін сақтандыру қолданылған уақытқа шегере отырып және сақтандыру шартын бұзуға байланысты алынған сақтандыру сыйлықақысының (сақтандыру жарналарының) он пайызынан аспайтын шығындарға барабар мөлшерде Сақтанушы-жеке тұлғаға қайтаруға міндетті.
- 18.6. Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын тоқтату Сақтандырушының кінәсінен ережелерді орындамаудан туындаса, соңғы аталған Сақтанушыға онымен төленген сақтандыру сыйлықақысын немесе сақтандыру жарналарын толықтай қайтарып беруге міндетті.

## **19. ТАРАПТАРДЫҢ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ**

- 19.1. Сақтандыру төлемін уақытылы жасамаған жағдайда Сақтандырушы Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 353-бабымен белгіленген тәртіпте және мөлшерде Пайда алушыға тұрақсыздық айыбын төлеуге міндетті.
- 19.2. Сақтандыру шарты бойынша міндеттемені орындамаған немесе тиісті орындамаған Тарап міндеттемелерді орындамағаны/тиісті орындамағаны үшін мүлдіктік жауапкершілік артпайды, егер тиісті орындау еңсерілмейтін күш жағдайының, яғни төтенше және еңсерілмейтін күш мән-жайларының салдарынан мүмкін болмағанын дәлелдесе.
- 19.3. Еңсерілмейтін күш мән-жайлары келесіден тұрады, бірақ онымен шектелмейді: су тасқыны, өрт, жер сілкінісі және басқа сұрапыл апаттар, соғыстар немесе кез келген сипаттағы әскери әрекеттер, блокадалар, мемлекеттік органдардың тыйымы. Еңсерілмейтін күш мән-жайлардың нақты тізімі Сақтандыру шартында қарастырылуы мүмкін.
- 19.4. Еңсерілмейтін күш мән-жайларының әрекетіне тап болған тарап осындай жағдайлардың орын алғаны туралы басқа тарапқа 3 (үш) жұмыс күн ішінде хабарлауға міндетті, егер Сақтандыру шартында өзге жағдай көзделмесе.
- 19.5. Еңсерілмейтін күш мән-жайлардың әсері құзыретті органдардың сәйкес құжаттарымен расталуы тиіс.
- 19.6. Осы бөлімде көзелген тараптардың жауапкершілігі Сақтандыру шартының ережелеріне сәйкес өзгертілуі (толықтырылуы) мүмкін.

## **20. ДАУЛАРДЫ ШЕШУ ТӘРТІБІ**

- 20.1. Сақтандыру шартынан немесе оған байланысты туындайтын кез келген даулар және/немесе келіспеушіліктер келіссөздер арқылы шешіледі.
  - 20.2. Даулар туындаған кезде Тараптар дауды реттеудің сотқа дейінгі мынадай тәртібін сақтауға міндетті:
    - Дау туындаған жағдайда Тарап екінші Тарапқа жазбаша шағыммен жүгінуге және талапқа жауап алуға міндетті. Егер Тарап шағымда баяндалған талаптарды қанағаттандырудан бас тартса немесе талап алынған күннен бастап 15 (он бес) жұмыс күні ішінде шағымға жазбаша жауап бермесе немесе шағымды ішінара немесе толық мойындағанын куәландыратын әрекеттер жасамаса, Тарап сақтандыру омбудсманына дауды шешу туралы өтінішпен жүгінеді. Сақтандыру омбудсманының дауды мәні бойынша шешуі дауды реттеудің сотқа дейінгі кезеңін сақтаудың міндетті кезеңі болып табылады.
    - Сақтандыру төлемінің мөлшеріне дауласуға қатысты дау туындаған жағдайда Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) сақтандыру төлемінің дауланбайтын бөлігін алуға міндетті, содан кейін осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген әрекеттерді жасайды.
  - 20.3. Тараптар келісе алмаған жағдайда даулар және/немесе келіспеушіліктер Қазақстан Республикасындағы қолданыстағы заңнамамен көзделген тәртіпте шешілуге жатады.
  - 20.4. Сақтандыру шартымен Қазақстан Республикасының заңнамасына қайшы келмейтін, дауларды шешудің өзге тәртібі қарастырылуы мүмкін.
- Осы Сақтандыру ережелері мемлекеттік және орыс тілдерінде 2 (екі) данада жасалды және оған қол қойылды. Мемлекеттік тілде жасалған осы Ережелер мәтінінің мазмұны орыс тілінде жасалған осы Ережелер мәтінінің мазмұнына сәйкес келмейтіні анықталған жағдайда, Тараптар орыс тілінде жасалған Осы Ережелер мәтініне сүйенеді.

## **21. ҚОСЫМША ЕРЕЖЕЛЕР**

- 21.1. Сақтандыру шартымен Қазақстан Республикасының заңнамасына қайшы келмейтін өзге де жағдайлар қарастырылуы мүмкін.
- 21.2. Осы Ережелердің негізінде Сақтандырушы түрлі сақтандыру тәуекелдер жинағымен және Қазақстан Республикасының заңнамасына қайшы келмейтін өзге сақтандыру шарттарымен сақтандыру бағдарламаларын дайындауға құқылы.
- 21.3. Сақтандыру шартының мазмұны осы Ережелерге сәйкес болмаған жағдайда Сақтандыру шартының ережелері қолданылады, егер бұл Сақтандыру шартында тікелей айтылса.
- 21.4. Осы Ережелермен реттелмеген бөлігінде Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасы қолданылады.